

գլխաւորապէս Պրոֆ. Կաուչի գերմաներէն թարգմանութեամբ, որ նորագոյնն է և ամենայաջողը, մի խումբ առաջնակարգ գիտնականների օգնութեամբ գլուխ հանած*։ Աւելի դորան, և մասամբ յունարէնին, հետեւում ենք նաև կէտագրութիւնն ուղղելու համար, որին առանձին կարեւորութիւն ենք տալիս։

Այսպէս, նպատակ դնելով վերականգնել մեր նախնեաց թարգմանութիւնն ըստ չափու հնարաւորութեան և տալ մեր եկեղեցում գործածուող ս. Գրքի ամէնից ճիշտ, մաքուր և մատչելի օրինակ՝ անում ենք մեր ձեռքից եկածը, և շատ շնորհակալ կլինենք ամէն բարեմիտ խորհուրդի համար, որ կտան մեզ ձեռնհաս անձինք՝ այս տողերը կարդալուց կամ իբրև նմուշ տպուած աստուածաշունչի առաջին թերթն աչքի անցնելուց յետոյ։

Կ. Վ.

ՀԵՂԵՈՒԹԻՒՆԸ ՅԻՍՈՒՍԻ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՕՍԲԻ ՄԷՁ.**

Յիսուսին սովոր ենք պատկերացնել հանդիսաւոր և վիհ լրջութեան արտայայտութիւնն երեսին, մի քիչ խտրը խորին տխրութեան հետ. նկարիչներն այդպէս էլ նկատում են նրան, և նորա անձի հիմնական խառնուածքին լիովին համապատասխան է այդ։ Սակայն կարելի է Յիսուսի մէջ

* Die Heilige Schrift des Alten Testaments, in Verb. mit ..., übersetzt und herausgegeben, von E. Kautzsch. Freiburg in B. 1890.

** Այս յօդուածը քաղում ենք Բերլինի համալսարանի փիլիսոփայութեան հռչակաւոր ուսուցչապետ Ֆրիդրիխ Պաուսէնի մի փոքրիկ գրուածքից. Das Ironische in Jesu Stellung und Rede.

նաև մի զիծ գտնել, որ շատ ուշադրութեան չէ առնուած և քիչ էլ աչքի է ընկնում, այն է՝ մի հեղինական ժպիտաւետարանի մի քանի կտորները միայն այն ժամանակ ուղիղ հասկանալ կարելի է, երբ այդ կտորներն իբրև հեղինական ժպիտն երեսին ասած ենք պատկերացնում Յիսուսին:

Նախ մի քանի խօսք առ հասարակ հեղինութեան էութեան մասին:

Հեղինութիւնը մտածողութեան և խօսքի այն դրութիւնն է, որ առաջ է դալիս, երբ մի իրապէս բարձր մարդ ինքն իրեն բարձր երեակայող և ինքնահաւան շրջապատողների նկատմամբ իւր անձն իբրև աւելի ստոր է ցոյց տալիս, կամ իւր վերայ է վերցնում շրջապատի նրան վերադրած դրութիւնը և այդ դրութեան համապատասխան խօսում կամ գործում:

Այսպէս օրինակ Սոկրատեսը, յունական փիլիսոփայութեան մէջ այդ մեծ հեղինոյդ, սոփեստների հետ ունեցած յարաբերութիւնների ժամանակ իրեն իբրև չիմացնող է ձևացնում. ի հարկէ ինքը մի խեղճ ու անկիրթ մարդ է այդ ամբողջ յունական աշխարհը զարմացնող, գիտութիւն և կրթութեամբ վաճառողների մօտ. նա գիտէ միայն, որ ինքը գիւռ ոչինչ չգիտէ, ուստի կամենում է նրանց իմաստութիւնից օգտուել. բայց որովհետև նրանց երկար ճառերին հետեւելու կարողութիւն չունի, այդ պատճառով յարմար է դնում փոքրիկ հարցերով նրանց իմաստութեանը տեղեկանալ. իրօք իւր հարց ու փորձով նա այնտեղ է հասցնում, որ այն մեծ մարդիկն էլ վերջը մոլորւում են իրենց մեծ իմաստութեան մէջ: Վերջն այն է լինում, որ Սոկրատեսը հանդէս է բերում, թէ երկուսն էլ խկապէս գործին կարգին տեղեկակ չեն, և դժբախտաբար ինքը յոյս է ունեցել թէ՛ ահա դուայ վերջապէս մէկին, որ իւր հարուստ իմաստութեամբ իմ աղքատութեանն օգնել կարող էր:

Ձեռքան տեսակէտից Յիսուսի զիրքը իւր շրջապատի նկատմամբ շատ էլ աննման չէ. տարբերութիւնը միայն այն է, որ այստեղ համաձայն երբայական ազգի ընդհանուր յատկութեան յունականի հանդէպ, գործը ոչ թէ մտաւոր, այլ

աւելի կրօնա-բարոյական սահմանում է կատարուում: Ինչպէս Սոկրատէսը կանգնած էր սովեստների հանդէպ, այնպէս Յիսուս՝ փարիսեցիների և դպիրների հանդէպ: Ինչպէս նոքա զիտութեան և խմաստութեան՝ այնպէս սոքա օրէնսգիտութեան և սրբութեան տէր էին համարում իրենց: Նրանց խորին համոզումն էր, որ իրենք են իսկական բարոյական օրէնքին բոլորովին համապատասխանող մարդիկը: Նոքա չեն անամօթ կեղծաւորներ կամ սրիկաներ, ինչպէս և սովեստները դատարկ ու իրենք իրենց ուռցնող յիմարներ չեն: շարածը երկու անգամ ծով են պահում և բոլոր ունեցածից տասանորդ են վճարում:

Սոքա են այն մարդիկը, որոնց մէջ մտաւ Յիսուս: Նա բոլորովին նոյն տպաւորութիւնը թողեց այս կատարելութեան տէրերի և նրանց յագեցած ինքնագիտակցութեան՝ ինչ որ Սոկրատէսը Սովեստների վերայ: Ինչպէս որ Սոկրատէս այդ ճանաչուած և ընդունուած խմաստունների աչքում մի տարօրինակ և անբնական մարդ նկատուեց, այնպէս էլ Յիսուս փարիսեցիների աչքում: Նա կամենում է իրեն իբրեւ ժողովրդի ուսուցիչ, կրօնա-բարոյական կեանքի վերանորոգիչ ցոյց տալ, բայց չգիտէ և չէ պահում Մովսիսի օրէնքը: Շարածն անգամ չէ պահում նա, ասում են նրա մասին այդ կատարեալ արդարները: Նրա աշակերտներին նոյն մարդիկ հասկացնում են. «Ձեր վարդապետը կարծես առանձին սէր ունի դէպի վատ ընկերութիւնը, նա ուտում է մարսաւորների և մեղաւորների հետ, և կամենում է մեր Աստուծոյ, Աբրահամի Աստուծոյ առաքելը լինել: Նա անշուշտ Բեէղղեբուղի ուղարկածն է, աւելացնում են նոքա. այդպէս կբացատրուի խիստ բնական կերպով նաև նրա իշխանութիւնը դէւերի վրայ, որի պատճառաւ այնքան ազմուկ է հանւում»:

Ինչպէս որ Սոկրատէսի համար իբրեւ կռուի զէնք մէջ տեղ եկաւ ինքն իրեն հեգնութիւնը սովեստների դէմ, այնպէս էլ Յիսուսի համար նոյն զէնքը հանդէս է դալիս իւր հակառակորդների դէմ: և այս հասկանալի է: Բաւական է միայն, որ Յիսուս իւր վրայ ընդունէր փարիսեցիների նրան վերագրած

դիրքը և այդ դիրքից խօսէր այն «կատարեալների հետ» խիղճն խօսքը հեգնական կերպարանք պիտի ընդունէր:

Մի քանի օրինակներ աւետարանից ասածներս հաստատելու համար: Նախ նկատենք, որ այսպիսի դէպքում իրաւունք ենք համարում աւետարանի մի բառով կամ նշանով արտայայտած խօսակցութիւնը կամ դրութիւնը մի քիչ աւելի ընդարձակել, այսպէս ասած, տողերի մէջ էլ կարդալ. չէ՞ որ աւետարանի հէնց այդ յատկութեան վրայ է հիմնուած նրա քարոզի այդպէս յաջող նիւթ լինելու գաղտնիքը:

Յիսուսի առաջին հանդիպումը փարիսեցիներին պատմում է Մատթէոս Թ. 9. Յիսուս անցնում է մի մաքսատան առաջից, տեսնում է Մատթէոսին և կանչում նրան՝ արի՛ իմ՝ յետեից: Երբ նա ներս է մտնում վերջինիս տունը, գալիս են նաև շատ մաքսաւորներ և սեղան են նստում նրա և նրա աշակերտների հետ: Մի քանի փարիսեցիներ այս տեսնելով չկարողացան համբերել և ասացին՝ նրա աշակերտներին. Զէք տեսնում թէ ինչ ընկերութեան մէջ է բերել ձեզ այն Յիսուսը, որի յետեից էք ընկել. Յիսուս լսեց այս և դառնալով ասաց նրանց. «Ոչ թէ առողջները կարիք ունեն բժշկի, այլ հիւանդները».—անշուշտ ոչ թէ ուսուցչական տաք եղանակով, այլ մի հեգնական ժպիտով. ի հարկէ, այդպիսի քաջառողջ բարոյականի տէր, այնպիսի ուղիղ կեանք վարող մարդիկ ինչպէս դուք փարիսեցիներդ էք, ինչ կարիք չունիք. ձեր ի՞նչ պէտքն է Փրկիչը: Իսկ այն մարդիկ ընդհակառակը, որոնք վտանգաւոր կացութեան մէջ են, սոցա պէս, որ իմ՝ շուրջն են խմբուած, —բժշկի կարիք ունին. այդ պատճառով էլ ինչ մօտ են եկել, և ես պէտք է նրանց մօտ մնամ՝ լաւ թէ վատ, որովհետեւ ես ինչ միանգամ արդէն իբրեւ հոգւոյ բժիշկ եմ ցոյց տուել: Ապա շարունակում է նա, և այստեղ ժպիտը փոխում է մի խորին լրջութեան. իսկ դժէք, որ կարծում էք թէ օրէնքն ու արդարութիւնը ամբողջովին հասկացել էք ու գիտէք՝ «Գնացէք և սովորեցէք» թէ ինչ է նշանակում՝ Գութ եմ պահանջում և ոչ թէ զոհ:

Որ Յիսուսի խօսքն այդ բժշկի կարօտութիւն չունեցող

առողջների մասին հեգնական է, չի կարող որևէ կասկածի տեղիք լինել, քանի որ յայտնի է, թէ ինչ կերպ է մտածում Յիսուս փարիսեցիների առողջութեան մասին. նրանք կոյր են, և կոյր առաջնորդ լինելով՝ իրենց ժողովրդին դէպի անկումն են տանում. ուղղում են օրէնքի միայն արտաքինը պահել, բոլորովին զանց անելով էականը՝ ընկերսիրութիւնն ու արդարութիւնը: Բայց ամենամեծ չարիքն այն է, որ նոքա կոյր լինելով, իրենց շատ լաւ տեսնող, մինչև անգամ միակ տեսնողն են համարում. եթէ նոքա զգային իրենց կուրութիւնը, այն ժամանակ կարելի էր նոքա օգնել. բայց այժմ անհնար է, որովհետև նոքա իրենցն են համարում ամենայն արդարութիւն: Ամէն օր տաճար են գնում՝ Աստուծոյ իրենց գոհացողական աղօթքը մատուցանելու, ի հոտ անուշից. «Շնորհակալ եմ քեզնից, Աստուած, որ ես էլ ուրիշ մարդկանց նման չեմ՝ աւաղակ, անարդար, շնացող կամ —նրա հայեացքը ընկնում է այնտեղ անկիւնում կանգնած մի հարեանի վրայ — կամ ինչպէս այդ մաքսաւորը»: — Հապիւ թէ այս առակն ևս առանց ժպտի ասած լինի Յիսուս, առանց հեգնութեան և մի ներքին գոհունակութեան ժպտի, որ և ամենից աւելին պատում է պատկերի այդպէս լաւ յաջողութիւն: Յիսուսի միայն այս հոգեբանական պատկերը՝ մի կողմը փարիսեցիին, ինքնաւստահ և համոզուած, որ ինքն ամենալաւ մարդն է աշխարհում, միւս կողմը մաքսաւորը մի անկիւնում՝ կարծես ամաչելով այս արդարից, իւր կուրծքն է ծեծում և վայ ինձ մեղաւորիս ասում, — միայն այս պատկերը բաւական է նրա հեղինակին գրականութեան մէջ առանձին տեղ տալու համար:

Միւսնոյն հեգնական ժպտան է նկատւում նաեւ շնացեալ կնոջ պատմութեան մէջ: Առաւօտ էր, Յիսուս քարոզում էր տաճարում. փարիսեցիներն ու դպիրները մի կին բերին, որ բռնուած էր շնութեան մէջ և հարցրին Յիսուսին. Մովսիսի օրէնքով սրան պէտք է քարկոծել, զո՞ւ ինչ ես ասում: Նրանց միտքն էր անշուշտ, թէ հիմա Յիսուսն էլի այդ անառակի դատը կպաշտպանէ, և նրա հետեւողները կտեսնեն թէ ում հետ գործ ունին: Յիսուս պատասխան չառաւ. նա

քաշ արեց գլուխը և սկսեց գեանի վրայ գրել. կարծես ասելիս լինէր՝ իմ ինչ գործն է այդ, դատելը ձեր, բարոյա- կաններիդ բանն է. դուք խօշատ լաւ էք հասկանում ըն- կերներին դատելու ձեւը: Սակայն փարիսեցիներն ստիպում են նրան պատասխան տալ, և ահա Յիսուս ասում է. «Ով որ ազատ է մեղքից, թող առաջին քարը ձգէ նորա վերայ».—ով որ այնպէս անմեղ է, ինչպէս դուք, նրանցն է այստեղ առաւելութիւնը: Նա նորից կռացաւ և սկսեց գրել գեանի վրայ. երբ յետոյ աչքերը վեր բարձրացրեց, ոչ ոք չկար իւր շուրջը, բացի անառակ կնոջից, որին այն ժամանակ ասաց Յիսուս՝ այս անգամ մի աստուածային բարեգութ ժպտով. «Ես էլ չեմ դատապարտում քեզ, զնա՛յ այսուհետեւ մի՛ մեղանչիր»:

Մի անգամ էլ ինքը Յիսուսն է դատապարտուողը. Սողոմոնի սրահում շրջապատեցին նրան հրէաները և հարցրին. Հերիք եղաւ, ինչ որ մեզ դէս ու դէն ձգեցիր, եթէ դո՞ւ ես Քրիստոսը, համարձակ ասա՛ մեզ: Յիսուս պատասխանում է. «Ես ասացի ձեզ, բայց դուք չհաւատացիր, թէ՛ և այն գործերը, որ ես հօրս անունով գործում եմ, վկայում են իմ մասին»: Այս խօսքերի վրայ հրէաները քարեր բերին նրան քարկոծելու համար. իսկ նա պատասխանեց. «Նստ բարի գործեր կատարեցի ձեր առաջ հօրս կողմից. նոցանից որի՞ պատճառով էք կամենում ինձ քարկոծել» (Յովհ. 10. 32):

Հեգնական են նաեւ Յիսուսի շատ հարցումները. «Ո՞րը ձեզանից շաբաթ օրը իւր էշը կամ եղը ջուրը չէ տանում, կամ ո՞րը ձեզանից շաբաթ օրը հորից իւր անասունը չի հանի, մի՞թէ մի Աբրահամու դուստր իւր ցաւից փրկելը մեղք է շաբաթ օրը» (Ղուկ. 13, 15. 14, 5): Մի քանի անգամ էլ Յիսուս հարցերով դպիրներին ու փարիսեցիներին նեղ տեղն է ձգում. «Ի՞նչպէս է որ Դաւիթը Մեսիային տէր է անուանում, թէ՛ և նա իւր որդին պիտի լինի» (Մատթ. 22, 43). կամ Սողոմոնի մի այլ կտորը. «Ես ասացի, Աստուածներ էք դուք»,—գործ է ածում ցոյց տալու համար, թէ ոչ մի հայհոյանք չկայ այն բանի մէջ, որ նա իրեն Աստուծոյ որդի է կոչում (Յովհ. 10, 35). կարծես ուզում է

ասել, դուք կարող էք ձեզ դբքի այդ խօսքի հիման վրայ Աստուածներ անուանել և հիմա ինձ արգելում էք Աստուծոյ որդի համեստ անունն անդամ:

Մի անգամ էլ Պետրոսին է դիմում նա կատակով երբ իրենից հարկ են պահանջում տաճարի համար. «Միմոն, ասում է նա, ի՞նչ ես կարծում, աշխարհի թագաւորներն ունինք են հարկ առնում՝ իրենց սեփական գաւակներին, թէ օտարներին. — Պետրոսն ասում է. Օտարներին. — Յիսուս պատասխանում է. Ուրեմն իրրեւ Աստուծոյ որդիներ մենք պէտք է իսկապէս տաճարի հարկից ազատ լինէինք»:

Նոյնպէս հեգնական են Մատթ. 21, 28 և լն, Ղուկաս 7, 36 և լն (500 դրնար և 50 դրնար պարտքի թողութիւնից յետոյ ո՞րն աւելի կսիրի պարտաիրօջը):

Մի այլ տեղ հեգնութիւնը փոխւում է դառն երգիծանքի. Ղուկաս 13, 31 և լն պատմում է, թէ մի քանի փարիսեցիներ եկան Յիսուսի մօտ և ասացին նրան. «Փախիր այստեղից, որովհետեւ Հերովդէսը կամենում է քեզ սպանել. նա պատասխանեց. Ասացէք այն աղուէսին, այսօր և վաղը դեռ այստեղ եմ, դեւեր եմ հանում և բժշկութիւններ առնում. երբորդ օրը պրծած կլինիմ, սակայն այն ժամանակ պէտք է երուսաղէմ գնամ որովհետեւ չի կարելի, որ մի մարդարէ երուսաղէմից դուրս մեռնի»։ — Վերջին խօսքերի ծաղրը հասկանալի է լիովին. իրրեւ մարդարէ իրաւունք ունիմ եւ էլ երուսաղէմում, այն սուրբ քաղաքում, ուր իսկզբանէ անտի մարդարէներին կոտորում էին, սպանուել: Ուրեմն Հերովդէսը ժամանակ ունի միայն այսօր ու վաղը ինձ սպանելու. բայց այդ էլ չի յաջողուի նրան, որովհետեւ մարդարէն երուսաղէմում պիտի մեռնի: Արդէն Ղուկ. 11, 47 և լն, ծաղրուում է երուսաղէմն իրրեւ մարդարէներ կոտորող. վայ ձեզ, փարիսեցիներ, դուք, որ մարդարէների գերեզմաններ էք շինում, և ձեր հայրերը նրանց սպանեցին. շատ սիրուն էր բաժանել աշխատակրք՝ հայրերը սպանեցին մարդարէներին, որդիքը գերեզմաններ են շինում նրանց համար, որ իրենց հարց գործի յիշատակը յաւերժացնեն:

Նոյնպիսի հեգնութիւն կարելի է նկատել Յիսուսի խօս-

քերի մէջ նաև հարստութեան և հարուստների մասին. Ադուէսները որջ ունին, երկիրի թռչունները բոյն, բայց մարդու որդին գլուխը զնկու տեղ էլ չունի: ասում է նա մի գալիս որ իրեն հետեւել է ցանկանում: Անշուշտ այս խօսքերն ասելիս ժպտա է եղել Յիսուսի երեսին, և ոչ թէ ակուր լըջութիւն. նա կամեցել է նորեկին հասկացնել միայն, որ ինքը երկրային վայելքների վրայ առանձին ուշադրութիւն չէ դարձնում և եթէ նորեկը դորա հակառակ, երկրայինից հրաժարուել չէ կարող, այն ժամանակ ի դուր է եկել իւր մօտ, թող երթայ, ուրիշ վարդապետ գտնէ իրեն համար:

Եւ այստեղ էլ կարծեցեալ յիմարութիւնը աշխարհի իմաստութեան առաջ յաղթող է մնում, ինչպէս փարիսեցիների արդարութեան առաջ: Մահն է, որ խնդիրն այստեղ էլ պարզաբանում է: Հարուստի մէկի գաշտերը լաւ պտուղ բերին. խոհեմութեամբ կարգադրեց նա հաւաքել իւր արդիւնքը և ամբարել, տալ առաց ինքն իրեն. «Սիրելի հոգի, այժմ ունիս շատ բարիքներ, շատ տարիների համար ամբարած, կեր, խմիր և ուրախ եղիր. բայց Աստուած ասաց. — Յիմար, դու, այս գիշեր հողիդ կառնուի քեզնից. ո՞ւմ պիտի մնայ այն ամէնը, ինչ որ դու ձեռք բերիր: — Այսպէս՝ աշխարհի հարուստները գտնձ են հաւաքում ցեցերի և ուտիճների համար, կամ գողերին աւար տալու համար. շատ աւելի լաւ կանէին նոքա, եթէ դիտէին, թէ ինչպէս են սպրում երկիրի թռչուններն առանց սերմանելու: և ինչ:

Հարստութիւնը հեշտութեամբ մինչև անգամ կարելի է ասել անխուսափելի կերպով՝ գէպի կորուստ է տանում մարդու, մինչ արգելք է դառնում յաւիտենական բարիքների մասին մտածելու. բայց զրա վերջն էլ սարսափելի հիասթափութիւն է. այս ցոյց է տալիս հարուստի և աղքատ Ղազարոսի առակը: Յիսուս նկարագրում է, թէ ինչպէս մէկը փութամ, միւսը ողորմելի կերպով սպրում է, յետոյ գալիս է մահը. Ղազարոսը մեռնում է և մի անկիւնում թաղւում, իսկ հրեշտակները նրան Արրահամու գողն են տանում. մեռնում է նաև հարուստը և մեծ պատուով ու փառաւորութեամբ թաղւում: զրան հետեւում է սակայն դժոխքի տան-

Ջանքը: Ուրեմն հարուստի հաշիւները աշխարհի վերայ սխալ էին: Դառն հեգնութիւն է հնչում ամբողջ առակի մէջ. բաւական է միայն յիշել Աբրահամի հարուստին ուղղած այն հանդարտ սառը խօսքերը. Մտածիր, որդիս, դու քո բարիքն ընդունեցիր կեանքիդ մէջ, իսկ Ղազարոսը դրա փոխարէն միայն դժբախտութիւն տեսաւ կեանքում. արդարացի է, որ այժմ էլ դրա հակառակը տեղի ունենայ:

Հեգնութիւն է արտայայտում նաեւ անօրէն տնտեսի առակը. միտքն այդտեղ այն է, որ հարստութիւնը լոկ աշխարհային բան է և պատկանում է այս աշխարհի իշխանին՝ ձեռք բերուած միշտ անարդար միջոցներով. ինչքան լաւ կլինէր, որ հարուստները հասկանային այդ հարստութիւնից այն ձևով օգուտ քաղել, ինչպէս անիրաւ տնտեսը, և ինչպէս որ սա հարստութիւնից օգտուելով իրեն համար ապագայ ապաստանարան պատրաստեց երկրի վրայ, այնպէս էլ նոքա հետամուտ լինէին անօրէն մամոնայի միջոցով յաւիտենական բարիք ձեռք բերելու:

Յիշենք նաեւ հարկի դահեկանի պատմութիւնը (Մարկ. 12, 13 ևւն): Փարիսեցիներն ու Հերովդէսի կուսակիցները զալիս են Յիսուսի մօտ և մի նշանաւոր հարց են առաջարկում նրան՝ նոյն ժամանակի մեծ, ազգային—քաղաքական խնդիրը. Պէտք է կայսերը, այդ օտարին, այդ հեթանոսին՝ հարկ տալ, թէ ոչ: Յիսուս հասկանում է խորամանկութիւնը, բայց այնպէս է ձևացնում, իբրեւ թէ ինքը խնդիրը լուրջ է ընդունում. նա խնդրում է ցոյց տալ իրեն այն դահեկանը, որով հարկը պէտք է տալ: Դահեկանը դիտելով, ասում է նա, կարծես զարմացած. Սրա վրայ պատկեր ու գիր կայ, ումն են սոքա. նրան պատասխանում են թէ՛ Կայսրինը. Ուրեմն տուէք կայսրինը կայսեր, — ինչ դժուար բան է եղել այդ հասկանալը. նրան է պատկանում, նրան էլ պէտք է տալ: Այստեղից փոխում է Յիսուս իւր խօսքի կէս դժկամակ կէս կատակ ձևը և ասում մեծ լրջութեամբ. բայց մի՛ մոռանաք այն, ինչ որ կարեւորագոյն է. տուէք Աստծուն, ինչ որ Աստծունն է:

Ի հարկէ, այստեղ Յիսուսի համար գլխաւորը զարձեւալ

վերջինն է և ոչ առաջինը, ինչպէս մարդիկ շատ անգամ հասկանալ են ուղում. առաջինը նրա համար աշխարհային է և երկրորդական՝ երկրորդն է, որ մեծ է և որից կախուած է ամէն ինչ:

Յիսուսի հեղնութեան ամենալաւ կտորներից են նաև հեռեեալները. «Աւելի հեշտ է, որ մի ուղտ ասղի ծակով անցնէ, քան թէ մի հարուստ Աստուծոյ արքայութիւն մըտնէ» (Մատթ. 19, 24), կամ՝ «Դուք քամում էք մթղունները, բայց ուղտերը կուլ էք տալիս» (Մատթ. 23, 24):

Նոյն հեղնութիւնը կարելի է գտնել նաև նրա դրութեան մէջ դէպի իւր դատաւորները: Քահանայապետներն ու հոգևոր իշխանութիւնը գտնում են, որ Յիսուսի մահը միանգամայն անհրաժեշտ է, եթէ նոքա չեն կամենում, որ իրենց հայրերին աւանդած հին աստուածային նուիրապետութիւնը խորտակուի և ժողովուրդը հեթանոս դառնայ: Ամբողջ դատաստանի նպատակն է այդ պատճառով՝ որ և իցէ հիմունք գտնել Յիսուսին մահուան դատապարտելու համար. սկզբում չի յաջողւում պատճառ գտնել, վերջապէս քահանայապետը վերջին մեծ յարձակումն է գործում. «Երդուեցնում եմ քեզ կենդանի Աստուծով, որ դու մեզ ասես թէ՛ դու ես Քրիստոսը, Աստուծոյ որդին»: Այս հարցին պատասխանում է Յիսուս, մինչ նա մինչև այդ ժամանակ լռում էր, անշուշտ մի ցաւակից—հեգնական ժպտով. «Դու ասացիր», այո՛, դու ասում ես արդէն, ինչ որ ես պէտք է պատասխանէի. ես գիտեմ, որ դու կարիք ունիս այդ խօսքին քո նպատակիդ համար, ուրեմն թող այնպէս լինի, ինչպէս դու ես ասում. մի բան էլ կաւելացնեմ, որ թերևս ձեզ համար դարձեալ կարևոր կլինի. «Կարձ՝ ժամանակից յետոյ կտեսնէք մարդու որդուն նստած զօրութեան աջ կողմը և դալիս երկնքի ամպերի վրայով»:

Ուրիշ տեսակ է խնդիրը Պիղատոսի առջ. նա տեսնում էր, որ Յիսուսին դատապարտում են նախանձից և դաւադրութեամբ, ուստի կամենում էր նրան ազատել. նրա առաջին հարցը կարելի է միայն իրրև բացասական պատասխան հասկանալ. «Դու ես հրէից թագաւորը», դու, խեղճ

մարդ, որ կապուած ես իմ տուած, խօս չես կամենայ քեզ այս ամբողջ երկրի թաղաւոր հռչակել: Սակայն Յիսուս պատասխանում է հաստատելով նրա հարցը, փոխանակ ցոյց տուած ճանապարհով խոյս տալու վտանգից, և զբանով նա Պիղատոսի մօտ վերջին խօսքն է ասում. «Պիղատոսի բոլոր յետադայ հարցերին նա ոչ մի բառ չէ պատասխանում: համաձայն Յ առաջին աւետարանիչների, այնպէս որ Պիղատոսը շատ վարմանում է, այդպիսի դատապարտեալ նա դեռ չէր տեսել: Կապուածի դէմքը նրան կարող էր հասկանալի կերպով հեգնօրէն ասած լինել. — տեսնում եմ որ դու էլ վատ դրութեան մէջ ես. դու, ինչո՞ւ մարդ, որ այստեղ ամենաբարձր իշխանութիւնն ունիս երկրի վրայ, ցանկանում ես ի հարկէ արդարացի լինել, բայց միւսնոյն ժամանակ ուզում ես ամբողջ աշխարհի հետ լաւ լինել և լաւ մնալ. ներկայ դէպքում այդ արդէն միանգամայն անկարելի է, ուստի ցաւում եմ քեզ վրայ, բայց քեզ օղնելու ոչ մի յարմարութիւն ու միջոց չունիմ:

Պիղատոսը դեռ աշխատում էր նրան ազատել. փորձեց Բարաբրայի հետ փոխել նրան, բայց այդ էլ չյաջողուեց: Բանն այնտեղ հասաւ, որ Յիսուս պիտի մեռնէր. նրան խաչեցին և երկու կողմը նոյնպէս երկու չարագործների, որպէս զի նա մահուան ժամանակ էլ ունենայ այն ընկերութիւնը, ինչ որ էր կենդանութեան ժամանակ՝ մեղաւորների ընկերութիւնը:

Ուրեմն մինչև անգամ մահուան բոպէին սարսափելի հեգնական վիճակ. մարդկութեան ամենաանմեղ եւ ամենամաքուր զաւակը չարագործների շարքում դասուած:

Եւ, զարձեալ, զարմանք. հեգնութիւնը (Ironie) նրա մահից յետոյ էլ կապուած է մնում նրա և իւր գործի հետ: Ասում են թէ՛ քրիստոնէութիւնը աշխարհին տիրեց: Այդ ճշմարիտ է. այժմ ամէն տեղ ունեւորները Յիսուսին են խոստովանում. բայց աղքատներն ու տանջուածները, որոնք մի ժամանակ ամէնից առաջ քրիստոնէութեան յարեցան, այժմ պաղել են և հեռացել քրիստոնէութիւնից, համարելով այն միայն տէրերի կրօն, ունեւորների կրօն, և ոչ թէ աղքատ մարդկանց:

Եթէ Յիսուս այսօր աշխարհ դալու լինէր, անշուշտ պիտի տակէր մեզ. — «Շատ տարօրինակ է, որ աղփասներն ու փոքր մարդիկն այդպէս մի կողմ են փռւած. իմ ժամանակ այդպէս չէր, եւ իսկապէս ես ոչ մի ժամանակ հարուսների եւ երկրի մեծերի կողմը չեմ բռնել»:

Մուսանդ Սարկաւազ.

ՕՏԱՐ ԵԿԵՂԵՅԻՆԵՐ

ՕՐԹՈՂՈՔՍ ԵԿԵՂԵՅԻ.

Պատիւիկ եկեղեցու քահանաները և բողոքական քարոզիչները սովորութիւն ունին հովուական այցելութեան դնալ իրանց ծխականների տները: Այս հանգամանքի վերայ առանձին ուշադրութիւն են դարձրել և օրթոդոքս քահանաներից ոմանք և մտածել են հետեւել այդ բարի օրինակին: Դոցանից մէկը այցելութեան գնացած լինելով իւր ծխականների մօտ, գրել է իւր տպաւորութիւնները, որ տպուեցան «Առաջնորդ գիւղական քահանաների» թերթում, և խիստ հետաքրքրական ու ուշադրաւ են: Նա գրում է. «Որ և է պատճառով, երբեմն էլ առանց պատճառի՝ երեկոյեանները, երբ գիւղացիք պարապմունք չեն ունենում, ես գնում եմ մի ծխականի տունը: Դեռ վառանջ չլինելով, թէ ի՞նչպէս կը վերաբերուին ծխականներն իմ այցելութիւններին, առաջին անգամները մի տեսակ շիտիմունքի մէջ էի: Բայց սրտազին ընդունելութիւն գտնելով, սկսեցի ինքս կնձ տիրապետել և յաճախ այդպիսի այցելութիւններ անել: Յորանից օգուտ կար թէ ինձ և թէ ծխականներին համար: Մտնում ես մի տուն, և քո առաջ բացւում է ընտանեկան ուրախութեան տեսարանը. մի ուրիշ տան՝ ծանր վշտի տեսարան՝ երբորդում՝ աղքատութիւն, չորրորդում՝ նոյն ընտանիքի անգամների մէջ խօսակցութիւն, կռիւներ ևն: Ինչպիսի ընդարձակ վայր է այդ հովուական գիւղութեան և օգնութեան համար: Պեանքի հետ հաշտեցնել անյաջողութեան և աղքատութեան